

Medya Etiğine Dair Tartışmalar: The Post Filminin Medya Etiği Kriterleri Açısından Analizi

Şevki IŞIKLI, Marmara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Doç. Dr., sevki.isikli@marmara.edu.tr, 0000-0002-8075-9177

Benian ÜZER, Marmara Üniversitesi, benianuzer@marun.edu.tr, 0009-0003-0790-2269

ÖZ

Yasanın kendilerini muhayyer bıraktığı durumlarda gazeteciler, bir olay haberleştirirken kişisel çıkarlar ile toplumun çıkarı, evrensel ahlaki prensipler ile kişisel ahlaki kanaatler arasında bir seçim yapmak zorunda kalabilirler. Her iki seçeneğin de alması biçimde dezavantajlar yarattığı bu tür durumlara etik ikilemler denir. Aslında gazetecilik etik sorunları, her zaman vicdanen mutmain bir karar verebilmek için derin ve dikkatli uslamalar gerektiren ikilemler şeklinde karşımıza çıkmaz. Bazen de duyarsızlık, özensizlik, eski yazma alışkanlıkları hatta bencillik, korkaklık, kayırmacılık gibi sosyo-psikolojik etkiler altında etik uslamaya gerek duymaksızın ahlaken kötü tercihler yapılabilir. Ahlaken kötü tercihler, kişinin kendi vicdanı ya da kamu vicdanı tarafından suçlanacağı anlamına gelir. Cinsiyetçi dil ve nefret söylemi, haberden kişisel çıkar sağlama, bir ürünün reklamını yapma, özel yaşamı ihlal etme, güçlüyü savunma gibi durumlar da etik tartışmalara yol açar. Gazetecilik etiği, en nihayetinde bir meslek etiğidir ve habercilik yaparken muhabirin özgür iradesini ne yönde kullanacağına dair yönergelerle doludur. Evrensel etik ilkelere karşı yerel etik prensipler, mutlaklığa karşı rölativist tutumlar, her seferinde basın çalışanını en doğru eylemin ne olduğuna dair kişisel ve vicdani bir sorgulama yükü altına sokar. Bu sorgulama öylesine evrenseldir ki onun izini en başında tanıklık, anlatıcılık, ulaklık, postacılık gibi olgularda, en nihayetinde ise basın-yayın faaliyetlerinde takip etmek mümkündür. Yine bu sorgulama öylesine karmaşıktır ki belli koşullar altında deontolojik davranan bir gazeteci, başka koşullar altında utilitarist davranabilir. Bu değişken tercihlerin altında yatan zihinsel mekanizmaların sorgulanması gerekir. Gazetecilik meslek etiği sorgulamalarını daha görünür kılan, bir anlamda eşsiz bir simülasyon sunan sinema filmleri çekilmiştir. The Post Filmi, Washington Post gazetesinin, bir ordu analisti tarafından basına sızdırılan, Vietnam Savaşı hakkındaki gizli gerçekleri açıklayan Pentagon Belgelerini ele alır. Filmde Washington Post Gazetesinin Sahibi Bayan Meyer Kay Graham ve Editör Ben Bradlee arasında geçen diyaloglara, hükümetin gerçekleri gizleme çabasına ve bunlarla ilgili çıkarımlara odaklanılmaktadır. Gerçek olayların anlatıldığı, basın özgürlüğü kavramının sıkça kullanıldığı bu filmde, basın etiğiyle ilgili bazı sorulara cevap aranmaktadır. Gazetecilerin Basın Meslek İlkeleri'ne bağlı kalmaları mümkün müdür? Gazeteciler mesleklerini icra ederken onların tercihlerini hangi ilkeler

yönlendiriyor? Gazetecilerin genel tutumu deontolojik mi yoksa teleolojik midir? Özgür basın, yoğun politik ve ekonomik baskı altında varlığını nasıl sürdürebilir? Bu metinde, bu tür sorulara cevap bulabilmek için *The Post* filmi, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin (2019) Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumlulukları Bildirgesi'nden türetilen Medya Etiği Analiz Kriterleri ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz, filmin büyük oranda basın etiğine uygun içerikler sunduğunu göstermiştir. Bu sonuç, araştırmacılar tarafından gazetecilerin etik tercihlerinin bağlama duyarlılığı ve bir önceki tercihten bağımsızlığı olarak yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler : Medya Etiği, Basın Meslek İlkeleri, The Post, Deontoloji, Teleoloji, Gazetecilik

Debates on Media Ethics: An Analysis of 'The Post' Film in Terms of Media Ethics Criteria

ABSTRACT

Journalism is a public and independent service that operates within defined boundaries to provide accurate information to the masses about events. Its public service nature is used as an argument for journalists to protect the public interest against their individual conscience. In such cases where the common interest is upheld, individual rights may be suspended or violated. This violation creates an ethical dilemma between deontological and utilitarian attitudes: personal interests versus the common interest, universal moral principles versus personal moral judgments, when journalists struggle to make choices in situations where the law allows them discretion in reporting an event or selecting the language of news. Ethical dilemmas arise in journalism not only as binary choices but also due to socio-psychological influences such as indifference, carelessness, outdated writing habits, selfishness, cowardice, favoritism, and ethical debates are also triggered by situations such as sexist language and hate speech, personal gain from news, promoting a product, invasion of privacy, and defending the powerful. Journalism ethics, ultimately, is a professional ethics filled with guidelines on how a reporter should exercise their free will in journalism. Local ethical principles against universal ethical principles and absolutist attitudes against relativistic approaches constantly burden the press worker with personal and conscientious questioning of what the right action is. This questioning is so universal that it can be observed from the very beginning in phenomena such as witnessing, storytelling, relaying, and ultimately in press and media activities. Furthermore, this questioning is so complex that someone who acts deontologically under certain conditions can act utilitarian under different conditions. Cinema films have been made to make journalism professional ethics debates more visible, in a sense, by offering a unique simulation. The film "The Post" focuses on the Washington Post newspaper and its coverage of the Pentagon Papers, which were leaked to the press by a military analyst and revealed the hidden truths about the Vietnam War. "The Post" is a film that frequently mentions the concept of a free press and expresses press freedom. The film features excerpts from dialogues between Katharine Meyer Kay Graham, the publisher of The Washington Post, and Editor Ben Bradlee, showcasing the shock experienced by journalists as they learn the truth, the government's attempts to hide the facts, and the implications

of these events. This film, based on true events, seeks answers to some questions related to press and ethics. Is it possible for journalists to adhere to Press Professional Principles? What principles guide journalists in their professional practices? Is the general attitude of journalists deontological or teleological? How can a free press sustain its existence under intense political and economic pressures? In this text, The film 'The Post' has been examined in light of the Media Ethics Analysis Criteria derived by Işıklı (2023) from the Turkish Journalists Association's (2019) Declaration of Rights and Responsibilities of Journalists. The analysis suggests that the film predominantly presents content in accordance with press ethics. This finding has been interpreted by researchers as an indication of journalists' contextual sensitivity and independence from previous choices in ethical decision-making."

Keywords : *Media Ethics, Press Professional Principles, The Post, Deontology, Teleology, Journalism*

GİRİŞ

Gazetecilik mesleği, toplumun enformasyon ihtiyacını karşılamak ve halkı aydınlatmak amacıyla önemli bir görev üstlenmektedir. Bu görev, doğru ve tarafsız bilgi sağlama, kamuoyunu bilgilendirme, sorunları gündeme taşıma ve demokratik süreçlere katkıda bulunma gibi önemli sorumlulukları içermektedir. Gazetecilik faaliyetleri, haber alma, doğrulama, analiz etme ve aktarma süreçlerini içeren karmaşık bir süreci kapsamaktadır. Ancak gazetecilik mesleği sadece haber yapma süreciyle sınırlı kalmamaktadır. Etik meseleler, gazetecilerin karşılaştığı önemli bir konudur ve doğru haber verme, haber nesnellığı, gizlilik, kaynak koruması, çıkar çatışmaları, nefret söylemi ve manipülasyon gibi konuları içermektedir. Gazetecilik mesleğinde etik ilkeler, gazetecilerin çalışmalarını yönlendiren bir pusula niteliği taşımaktadır. Akademik çalışmalar, gazetecilik mesleğinin etik boyutlarını ve bu bağlamda ortaya çıkan zorlukları ele almakta ve mesleki uygulamaları şekillendirmeye yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, gazetecilik meslek etiği konusundaki anlayışı, felsefi terminoloji boyutunda derinlemesine bir anlayış geliştirmek, tasvir edilen teorik çerçeveyi pratik bir alana tatbik etmek, böylece güncel gazetecilik pratiklerini etik açıdan analiz edebilecek kavramsal araçları sunmaktır.

Bu metinde, The Post (2017) filminden hareketle medya meta-etliği tatbikatı yapılmaktadır. The Post bu amaç için uygundur zira film hem gerçek gazetecilik başarılarından hareket etmekte hem de zengin bir medya etiği arka planı sergilemektedir. Böylece buradaki akademik tartışma, güncel gazetecilik ile daha fazla ilişkilendirilebilir. Ulaşılan sonuçlar, gazetecilerin etik kararlarını daha bilinçli bir şekilde alabilmelerine katkı sunabilir.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE: AKADEMİK BİR ARAŞTIRMA DİSİPLİNİ OLARAK MEDYA ETİĞİ

Medya etiği ilkeleri hem çalışan ve işveren gazeteciler arasındaki hem de siyasal kurumların dahil oldukları medya ve toplum arasındaki etkileşim yoluyla geliştirilir (Limor, 2006: 152). Popüler tartışmalarda zikredilen medya etiği genellikle meslek örgütlerinin performe ettiği etik kodlara dayanır. Bu kodlar, medya çalışanlarının etik standartlarını ve davranış kurallarını belirler. Buna karşın akademide medya etiği çalışmaları; iletişim, gazetecilik, medya çalışmaları, dijitalleşme ve etik gibi sosyo-teknik olgularla ilişkili disiplinler arası bir perspektiften ele alınır.

Medya etiği, felsefi temellere dayanır. Bu yüzden alan uzmanları; temel etik kavramlarını, ilkelerini, teorilerini ve yaklaşımlarını incelerler; böylece profesyonellere iyi temellendirilmiş etik önerilerde bulunurlar. Ahlaki cesaret, ahlaki kahramanlık, ödev, maksimum fayda, mahremiyet, çıkar çatışması, öncelikler, ulusal çıkarlar, toplum yararı, özgür irade, etik uslamlama, manipülasyon, erdem, etik kodlar, etik ikilemler gibi kavramları; çıkarsızlık, ayrımsızlık, açık kimlik, hakikate saygı gibi etik ilkeleri analiz ederler. Anket, görüşme, içerik veya söylem analizi gibi ampirik yöntemlerle kurumların cari fakat örtük veya dağınık etik kodlarını somutlaştırırlar. Başka bir ifadeyle etik olguları toplumsal gerçeklik içinde bulgularla tanımlarlar. Tanımlanmış etik kodları inceler, değerlendirir ve uygulama biçimleri hakkında araştırma yapar; etik kodların etkinliğini ve güncelliğini eleştirir ve geliştirmek için önerileri sunarlar. Mesleki profesyonellerin karşı karşıya kaldıkları etik ikilemler ve sorunlar tanımlarlar, bu sorunlara neden olan faktörleri açığa çıkarırlar, çözüm için alternatif önerirler. Böylece akademik ilgi, medya etiğindeki teorileri, pratikleri, toplumsal etkileri ve uzman profillerini bir araya getirir.

1.1. Artan Küresel Sorunlar, Artan Medya Etik Norm Talepleri

Küresel çapta yaşanan bazı gelişmeler, örneğin aktivizm, manipülatif içerikler, yanlış ve yanlış bilgiler, manipülatif haber başlıkları ve içerikler, reklam ve içerik ayırımının belirsizleşmesi gibi durumlar, medya ve iletişim kurumuna güvensizliği kriz seviyesine yükseltmiştir. Bugün medyanın küresel sorunları bunlarla sınırlı değildir: Tekelleşme, kar amaçlı yayıncılık, eşik bekçiliği, reyting-tiraj kaygısı, politik propaganda, güç odaklarının hegemonyası, politizasyon ve depolitizasyon, bilgisizleştirme-normalleştirme, tektipleştirme, asosyalleştirme ve yabancılaştırma, medyatik şiddet, cinsellik, tüketime yönlendirme, sansür, mahremiyet ihlalleri ve magazinleştirme gibi küresel olgular (Tugen 2013), medyanın sağlıklı işlediğine dair inancı sarsmakta, bilgi toplumunda medyayı kullanıcılar nazarında kriminal bir zanlı, en iyi ihtimalle de adli ve idari bir şüpheli haline getirmektedir.

Medya etiği, bu türden netameli konularda gazetecilik bilgi ve yetkisinin hangi yönde kullanılacağıyla ilgili hayati, güncel ve entelektüel paradigmlar sunar. Bu nedenle bazı uzmanların tespit ettiği gibi, icra edilen mesleğin etik ilkeleri bilinmeden uzman kararlarının ahlaki açıdan doğru olup olmadığını bilmek güçtür (Bkz. Erimli, 2014, s. 26). En azından kurumsal düzeyde, medya etik değerleri ve yaklaşımları üzerindeki bir uzlaşma, küreselleşme

ve dijitalleşmenin yerel değerleri altüst ettiği bir dünyada giderek daha fazla talep edilmektedir (Demir, 2006).

1.2. Medya Etiğindeki Ana Yaklaşımlar: Deontoloji ya da Teleoloji

Medya etiği alanında farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir. Her biri genellikle diğerleriyle örtüşmezlik halinde olan bu yaklaşımlar, medyanın özgürlüklerini, sorumluluklarını ve etik ilkelerini anlamamıza yardımcı olarak medyadaki özgür irade ve ahlaki tercihler için çeşitli perspektifler sunarlar. Başlıca etik yaklaşımlar şunlardır: Deontoloji, teleoloji, sözleşmeci, kıyaslamacı, sosyal sorumluluk yanlısı, feminist, kültür çoğulculuk yanlısı, yurttaş gazeteciliği.

Deontolojik etik, eylemin doğasına ve eylemin kendisiyle ilgili ahlaki prensiplere odaklanır; eylemin doğru olup olmadığını, eylemin kendisi ve içerdiği değerlere bağlar. Teleolojik etik, eylemlerin sonuçlarına odaklanır ve bir eylemin doğruluğunu onun doğurduğu sonuçlara bağlar. Sözleşmeci etik, etik değerlerin sosyal ve kültürel bağlamlar tarafından belirlendiğini savunur; etik standartlar ve normların toplumun kabul ettiği kurallar ve sözleşmelerle belirlenmesini onaylar. Kıyaslamacı etik, bir eylemin doğruluğunu kıyaslama ve karşılaştırma yaparak belirlemeyi önerir; ahlaki bir eylemin alternatif seçenekler arasındaki daha az kötü olanı seçmekle ilişkilendirir. Gazetecilerin ve medya kuruluşlarının karşılaştıkları zorlu durumlarda en etik seçeneği belirlemelerini teşvik eder. Sosyal sorumluluk etiği, medya kuruluşlarının topluma karşı, kamu yararına uygun hareket etme sorumluluğu olduğunu savunur. Haber raporlama sürecinde özel hayatın korunması, halkın doğru bilgilendirilmesi ve demokratik değerlerin desteklenmesi gibi faktörler ön plandadır. Feminist etik, cinsiyet eşitliğini ve kadın perspektifini öne çıkarır; medyanın kadınları nasıl temsil ettiğine, cinsiyetçi ve stereotipik içeriklere odaklanır. Kültürel çoğulculuk yanlısı etik; toplumun farklı kültürler, dil ve değerlerden oluştuğunu kabul eden bir perspektif olduğundan medya kuruluşlarının farklı kültürleri ve toplulukları temsil etmeleri, ayrımcılığa karşı mücadele etmeleri ve herkesin eşit bir şekilde temsil edildiği bir medya ortamı sağlamaları önemlidir. Yurttaş gazeteciliği, bireylerin haberleri ve bilgiyi aktarma sürecine katkıda bulunmalarını ve medyanın sınırlarını aşan haberlerin yayılmasını teşvik eden bir harekettir; doğruluk, doğru kaynaklara dayanma ve haberlerin objektif bir şekilde sunulması gibi temel etik prensiplerin korunmasını vurgular. Tüm bu yaklaşımlar, medya profesyonellerine işlerini yaparken yani uygulamada rehberlik edecek iç görüler kazandırmak için geliştirilmiştir.

Basın ve medya etiği, içinde bulunduğu ekonomi-politik koşullar ve teknolojik gelişmelerle hızla dönüşüm geçirdi ve yasal mevzuatın dışında kalan*, vicdani sorumluluk gerektiren büyük bir gri alan oluştu. Meslek etiği, bir uzmanın mesleğini icra ederken karşılaştığı hukuk-ötesi durumlara rehberlik etmesi için geliştirilmiştir. Yasa, uzmana neyi

* "Gazetecilerin görevlerini yaparken uymak zorunda oldukları kurallar; anayasa, ceza yasaları, basın yasaları ve diğer yasal düzenlemelerle çerçevelenmiştir" (Kösedag, 2021, s 171).

yapacağını ve yapamayacağını net biçimde söyler fakat bazı durumlarda yasal boşluklar veya uzmanın işini yaparken vicdanen kararlar vermesi gereken serbest durumlar vardır. Meslek eğiti, bu anlamda hukuktan sonra gelen ve hukukun dışında kalan eylem uzayının bilimidir. Hukuk ötesi veya hukuk dışı alanda kişi muhayyerdır yani istediğini yapmasında yasal olarak sorumlu tutulmaz, sadece vicdanen sorumluluk hisseder.

Her türlü etik tercihin altında açık ya da örtük uslamamalar bulunur.* Bu yüzden basitçe söylendiğinde medya etiği, kesin biçimde uygulamalı etik disiplini içinde yer alan bir meslek etiğidir. Uygulamalı etik, ahlaki değerleri ve prensipleri gerçek hayata uygulama sürecini yönetir. Uygulamalı etik, genel prensipleri ve teorileri, somut olaylarla ilişkilendirerek etik konuların gerçek hayatta nasıl karşılaşıldığını ve çözümlendiğini inceler.

1.3. Uygulamalı Etik Deontolojik ya da Teleolojik Yaklaşımlar

Gazetecilik, sınırları çizilmiş bir görev alanı içerisinde kitlelerin olaylara dair doğru bilgiler edinmesini sağlamaya çalışan kamusal ve bağımsız bir hizmet türüdür. Kamu hizmeti oluşu, gazetecinin vicdani olan karşısında kamu çıkarını koruması gerektiğine dair bir argüman olarak kullanılır. Ortak çıkarın korunduğu böylesi durumlarda kişilik hakları askıya alınabilir veya ihlal edilebilir. Bu ihlal, etik açıdan şöyle bir ikilem yaratır: Deontolojik tutumlara karşı Utilitarist tutumlar.

Deontoloji, Yunanca "deontos" (ödev) ve "logos" (bilim) kelimelerinden türetilmiş olup "yapılması gerekenlerin bilimi", "olması gerekenin bilimi" ya da "ödev bilimi" anlamlarına gelir. Aynı zamanda, bir mesleği yöneten kurallar ve sorumluluklar listesini ifade eder. Bu nedenle, deontoloji kavramı bazıları tarafından "görev bilinci" ile eşdeğer kabul edilmiştir (Eriş, 2006, s. 5). **Teleoloji** ise Yunanca "telos" (amaç ve gaye) ve "logos" (bilim) kelimelerinin birleşiminden oluşur ve "erek-bilim" anlamına gelir. Teleolojide, eylemlerin sonucunda ortaya çıkan nihai durum yani erek önemlidir.

Deontoloji ve teleoloji, bireylerin kendi eylemlerini ve başkalarının eylemlerini etik açıdan değerlendirebilmeleri için etkili iki paradigma olarak kabul edilir. Bununla birlikte "etik davranış", birçok kişi için "ahlaki prensiplere kahramanca bir bağlılık" anlamına geldiğinden utilitarizm gerçek bir etik paradigma olarak kabul edilemez. Utilitaristler elde edilecek faydanın miktarına odaklanırken deontologlar, prensipler uğruna kişisel zararları göğüslemek gerektiğine inanırlar. Utilitarizm, kârı maksimize etmek ve zararı minimize etmek ister ki bu genel etik algısı için kabul edilebilir değildir. Utilitarist uslamama, ahlaki

* Etik ile hukuk arasındaki ilişki ve fark oldukça tekniktir. "Genel anlamda mesleki etik kodlar, ahlâk ilkeleri ya da kuralları, yasal düzenlemelerde yer almayan ancak mesleki etkinlik açısından önemli olan uygulamalarla ilgili sorumlulukları ve kuramları barındırmaları nedeniyle meslek üyelerine rehberlik eden ancak bağlayıcı olmayan yapısal özelliklere sahiptir" (Kösedağ, 2021, s. 171). Hatta bazı uzmanlara göre etik, sadece mevzuatla değil, hatta ahlakla bile ilgili değildir (Demir; 2006). Bu uzmanlar, etik ile ahlak arasındaki farktan yararlanarak bunu söyleyebilirler (Bkz. Işıklı, 2016).

olmaktan ziyade aritmetiktir. Böyle bir uslamlama sonunda verilen karar da ahlaki değil, mantıklıdır. Utilitarist yaklaşımın etik uslamlaması ile fayda aritmetiğinin hesaplaması arasında fark yoktur. Bununla birlikte alınan etik kararın sonunda en az sayıda kişinin zarar göreceğini bilmek utilitarizmin en çekici yanıdır.

Deontolojik tutumun görev bilinci yüksektir. Bu gazeteciler, yasalara ve prensiplere bağlılık gösterir ve yaptıkları haberlerde halkın bilgi edinme hakkına sahip olduğuna ve kendilerinin bu hakkı “ne pahasına olursa olsun” yerine getirmekle görevli olduklarına inanırlar. Ne var ki deontolojik tutum, gazetecilerin çalıştıkları gazetenin sahipleri, siyasi iktidarlar veya çeşitli güç odaklarıyla çatışma riskini beraberinde getirir. Öte yandan editörün, kendisine ulaşan tüm haberleri yayınlanması ve okurlara sansürsüz ulaştırması çeşitli nedenlerden ötürü mümkün olamaz. Utilitarist tutuma sahip gazeteciler ise bireysel vicdanları ile kamu çıkarı arasında sıkışma riskiyle karşı karşıyadırlar. Teleolojik bir tutumla eylemlerin sonuçlarına odaklanan utilitaristler, en fazla sayıda kişiye en fazla sayıda çıkar sağlayan eylemi tercih ederler ki bu yaklaşım, azınlıkta kalanların haklarının kolayca göz ardı edilmesine hatta çoğu zaman yok sayılmasına ve insan hakları ihlallerine yol açabilir.

1.4. Türkiye’deki Medya Etiği Deklarasyonları

Medyada etik tartışmalar 19. yüzyılda başlamış (Kösedağ, 2021) ancak basın meslek ilkeleri üzerine yoğunlaşan ilk konsey, 1916’da kurulan İsveç Basın Konseyi olmuştur. Onu, 1953 yılında kurulan İngiliz Basın Konseyi takip eder ki bu Avrupa’daki o dönemin en etkili basın konseyidir (Demir, 2006, s. 72). Bir sonraki yıl (1954), tüm Avrupa kıtasını kapsayacak bir gazetecilik etiği oluşturma çabası ortaya çıktı.*

Türkiye’de ise **Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’nin (TGC)** 1946 yılında kurulmasına rağmen “Basın Ahlak Yasası” 1960 yılında, “Gazetecilerin Basın Ahlak Kuralları” ise ancak 1972 yılında yayınlanabildi. Bunun öncesinde ve son 20 yıla kadar herhangi bir kurumsal teşebbüse de rastlanmaz. TCG’nin üzerinde anlaşılmış geniş tabanlı bir etik mutabakat metni arayışını tek başına sürdürdüğü görülmektedir. Zira TGC, 2000 yılına yeni bir düzeltme daha yapmış ve “Basın Meslek İlkeleri” başlıklı metni, TGC Tüzüğü’nün eki olarak onaylamıştır. En güncel versiyon ise dijitalleşme etkisiyle 2019 yılında “Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi” adı ile yayınlamıştır (TGC, 2023).

Medya Derneği, 2011 yılında “Türkiyeli Gazeteciler İçin Etik İlkeler” yayınladı. Bildirge, felsefi zemini dağınık ve sistematikten uzak bu bildirge, etik ilkelerden ziyade sorumlu-güvenilir habercilik teknikleri tarzında yazılmıştır. Haber hazırlarken “editöre sormak” veya “zararı asgariye indirmek” gibi etik açıdan tartışmalı yönergeler içermektedir. “-malı, -meli” ekleri ile gereklilik kipinde yazılan Bildirgedeki etik dikkatin, teknik tutuma uygun olarak şu başlıklara yoğunlaştığı görülmektedir: Gerçeklik ve doğruluk, tarafsızlık ve adil tutum, bağımsızlık, kaynakların kullanımı, intihal (haber hırsızlığı), görsel malzeme

* TGC (2019). Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumlulukları Bildirgesi.

kullanımı, özel hayat, ayrımcılık ve nefret söylemi, aldatma, çıkar çatışması ve blog yazma etiği. Gazetecilerin görevi, bu konularda gerçeği aramak, haberin olası zararlarını minimize etmek, bağımsız davranmak ve hesap verebilir olmaktır (Takvim Gazetesi, 2011).

Doğan Medya Grubu, 2012 yılında, grup içindeki neredeyse 40'a yakın medya organlarını bağlayan, bir iç yönerge niteliğinde 34 maddelik "Yazılı Basın Yayın İlkeleri"ni yayınladı.* Grubun sahibi Aydın Doğan'a göre gazeteciliğin önündeki iki önemli zorluk; hız ve doğruluktur; etik ilkeler gazetecinin hem kendisine hem topluma hem de mesleğine karşı sorumluluklarını ifade eder (Hurriyet.com, 2012). Yayımlanan etik ilkeler; objektiflik, çıkar çatışmasından kaçınmak, politik tarafsızlık, ayrımcılık yapmamak ve cinsiyetsiz dil, kadın ve çocuklara özel koruma, demokratik değerlere bağlılık, düşmanlığı körüklememe, ötekileştirmemek, eleştirinin sınırlarına dikkat, masumiyet karinesine duyarlılık, özel yaşamın gizliliği, basın kimliğini her durumda açık tutma, kaynağını kontrol etme ve kimliğini gizleme, ambargo kaydına riayet, barış gazeteciliği, reklam ve propaganda yapmama, haberin taraflarına söz hakkı verme, kurumun itibarını gözetme kategorilerini içermektedir (Doğan Medya Grubu, 2012).

Ekonomi Muhabirleri Derneği, 2018 yılında yayınlandığı 38 maddelik "İletişim ve Medya İlişkilerinde Mesleki İlkeler"inin 9 ila 15. maddesi etik ilkelerle ilgilidir. Burada insan haklarına duyarlılık, dürüstlük, sorumluluk, adalet, çıkarlılık, baskıya direnme, toplumsal değerlere duyarlılık, ayrımcılığa ve nefret söylemine duyarlı dil, kişilik haklarına saygı, Türkçeyi etkili kullanma, fikri mülkiyete duyarlılık vurgulanmaktadır (EGD, 2018).

1.5. Medya Etik Deklarasyonlarındaki Gecikmenin Sebepleri

Türkiye'de TCG'den sonra diğer kurumların etik deklarasyonda gecikmiş olmasının birçok sosyo-politik sebebi haizdir. Bununla birlikte en bariz gerekçelerden biri, Doğan Medya Grubu Sahibi Aydın Doğan'ın basın ilkelerini açıklarken yaptığı şu konuşmasında bulmak mümkündür:

"O günlerde bazı gazeteci arkadaşlarım bana 'Patron, biz bu ilkeleri yayımlayınca herkes sürekli bizden hesap soracak. Halbuki rakip medya kuruluşları yayın ilkeleri yayımlayıp kamuoyuyla paylaşmadığı içi daha vahim mesleki hatalar yapsalar bile kimse onlardan hesap sormayacak' demişlerdi" (Hurriyet.com.tr, 2012)

Bir medyacı olarak kamuya karşı sorumluluğunuzu ilan ettiğinizde, kamuda bu yönde bir beklenti doğal olarak oluşur. Türkiye'deki gazetecilerin, çok ciddi hatalarda dahi kamuya hesap vermeyi, yaptıkları işin doğasında olmayan fakat ona eklenmiş ekstradan bir yük olduğuna inandıkları görülmektedir. Halbuki meslek etiği, mesleğin performansı esnasında

* "Doğan Medya Yayın İlkeleri" başlığı, 2018 yılında "Demirören Yayın İlkeleri" olarak değiştirildi (T24, 2018)

sergilenen, mesleğe içkin bir öz denetim rehberliğidir (Kösedağ, 2021; Gore 2008; Gül 2013; Haraszti 2008).

2. ARAŞTIRMA: KONU, YÖNTEM VE BULGULAR

Sinema, görsel-işitsel deneyimler aracılığıyla topluma mesajlar ileten, hikayeler anlatan ve izleyicileri düşündüren güçlü bir araçtır. “İnsanların tutumlarını, davranışlarını ve düşüncelerini değiştirebilir; halk, sinema tarafından etkilenir ve sinema, yeni trendler yaratabilir. Bu nedenle sinema yalnızca bir gücün tasvirini taşıyan bir araç değil, aynı zamanda karşıt görüşlere sahip insanların düşüncelerini ifade etmelerine olanak tanıyan bir ortamdır” (Gürkan, 2017). Sinema filmlerinde gazeteciler; muhabirlerin özel yaşamı, iş-yaşam dengesi çabaları, çalışma koşulları, kadının konumu, legal ya da illegal güç odaklarıyla iş birliği, etik davranışlar, haberlerin politik ve ekonomik etkileri, özgür basın ideası için verilen mücadeleler gibi çok da uzun olmayan bir durum listesine göre tasvir edilirler. Böylece sinema, izleyicilerin medya etiği konuları hakkında daha derinlemesine düşünmelerini ve kendi fikirlerini netleştirmelerine katkı sunar.

2.1. Araştırmanın Konusu: The Post; Künyesi, Konusu, Mesajı ve Başarısı

The Post, medya etiği tartışmalarına atıf yapan ya da doğrudan ilişkili olan ilk sinema filmi değildir. Orson Welles’in Yurttaş Kane (1941) adlı filmi ile başlayan gazetecilik ve medya temalı sinema filmleri; Billy Wilder’in The Front Page (1974), Alan J. Pakula’nın Başkanın Tüm Adamları (1976), Sidney Lumet’nin Şebeke (1976), Roland Joffé’nin The Killing Fields (1984), Michael Haneke’nin Funny Games (1997), Peter Weir’in The Truman Show (1998), Michael Mann’in The Insider (1999), Martin Scorsese’nin Köstebek (1999), Billy Ray’in Asılsız Haber (2003) ve Tom McCarthy’nin Spotlight (2016) filmi ile devam etmiştir. Özgür basın kavramının sıkça tekrarlandığı ve Steven Spielberg’in yönettiği The Post (2017), bu listeye en son eklenen filmidir. Bu filmlerde medya gücü, popülizm, skandallar, haber değeri üretme, etik sorunlarla başa çıkma, politik etik, topluma karşı sorumluluklar, sahte haberler, pasif şiddet, medya popülizasyonu, mahremiyetin ihlali, insan hakları ihlalleri, kurumsal baskı gibi medya etiği olguları işlenmiştir. The Post’un basın etiği açısından ayırt edici özelliği, gazetecileri etik kararlar vermek için mücadeleye cesaretlendirmesidir.

The Post, bir politik dramadır. Filmin başrollerinde Meryl Streep ve Tom Hanks yer almıştır. Film, Nixon yönetiminin Vietnam’da sürdürdüğü savaşın aslında yalanlar ve asılsız iddialara dayandığını, savaşın gerçek amacının gizlendiğini kamuoyuna açıklamak için gazetecilerin verdiği mücadeleye odaklanır: 1960’larda 500 binden fazla Amerikan askeri, Vietnam’da sözde Amerikan ulusunun çıkarları için savaşmıştır. 1971 yılına gelindiğinde Daniel Ellsberg isimli Amerikan ordusu görevlisinin Washington Post gazetesine gönderdiği Gizli Pentagon Belgelerini yayınlamasıyla bir dizi olay gelişir. Belgeler; “Amerikan çıkarı” denilen şeyin, Vietnam’daki uyuşturucu pazarını ele geçirmek suretiyle Asya’daki uyuşturucu ticaretini kontrol altında tutmak, böylece Çin’in yükselişini bir başka yoldan daha engellemeye çalışmaktan ibaret olduğunu gösterir. Nixon yönetimi, Washington Post’un

çalışmalarını engellemeye çalışır. Savunma Bakanlığı, gizli belgeleri açıklayan The Post' u dava eder. Genel Yayın Yönetmeni Editör Ben Bradlee (Tom Hanks) ve Sahibi Katharine Graham (Meryl Streep) liderliğinde nefes kesen bir hukuk, demokrasi ve etik mücadelesi verilir.

"The Post", medya etiğini derinlemesine ele alarak onu yeniden tartışmaya açmakta, örneğin basın özgürlüğü, hükümetin gizli bilgilerine erişim, ifade özgürlüğü ve gazetecilik etiği gibi önemli konuları ele almaktadır. Filmin ana karakterleri, gazetenin yayın yönetmeni Ben Bradlee ve yayın sahibi Katharine Graham, basının kamuoyunu bilgilendirme göreviyle birlikte gelen sorumlulukları temsil etmektedir. Pentagon Papers'ın yayınlanmasıyla bir yandan gerçekleri açığa çıkarmak, kamuoyunu bilgilendirmek ve hükümetin sansür girişimlerine direnmek istemekte, diğer yandan ise belgelerin yayınlanmasının hukuki sonuçları ve ulusal güvenlikle ilgili endişeler gibi etik zorluklara göğüs germektedir. Film; basının kamuoyunu bilgilendirme ve denge sağlama sorumluluğu ile birlikte gelen etik zorlukları vurgular. Halkın haber alma hakkının tahakkuku için basın özgürlüğünden yana tavrını koyarak kaybetmeyi göze alan, bu yüzden de "ahlaki kahraman" olan gazetecileri izlettirir. Filmin verdiği mesaj nettir: Basın özgürlüğünü korumak için ahlaki cesaret ve mücadele gerekir.

Dördüncü Kuvvet olarak basının gücünü ve gizli gerçekleri ortaya çıkarmadaki rolünü göstermeyi başaran "The Post" filmi; oyunculuk performansları, yönetmenlik ve senaryo gibi sinematografik unsurlar açısından övgüyle karşılanmıştır: Paul Selvin Ödülü (2018), Washington DC'nin En İyi Tasviri (2017), New York Online Film Eleştirmenleri En İyi Yönetmen Ödülü (2017), Ulusal İnceleme Kurulu'nun En İyi Aktör, En İyi Kadın Oyuncu, En İyi Film Ödülleri (2017) ve Detroit Film Eleştirmenleri Topluluğunun En İyi Oyuncu Kadrosu Ödülü (2017). Ayrıca birçok ödüle aday gösterilmiştir.

2.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, The Post filmi etik açıdan analiz etmek için çoklu medya içeriklerine tatbik edilebilir şekilde tasarlanan "Medya Etik Analiz Kriterleri" kullanılmıştır. Analiz kriterleri, TCG'nin Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nden (2019); bildirgenin sunuş bölümündeki b, c ve d maddelerinden türetilmiştir. Bildirgedeki "Gazetecinin Doğru Davranış Kuralları" başlıklı 2. bölümü, teknik ve hukuki konular ihtiva ettiği için etik kriter olarak değerlendirilmemiş, tablo dışında bırakılmıştır. Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'ndeki (2019) etik ilkelerin, her ne kadar fiili gazetecilik etiği normları olarak sunulmuş olsalar da birer analiz kriterine dönüştürüldüklerinde, sinema filmlerindeki gazeteci aktörlerin mesleki tutumlarını ve bir medya içeriği olarak filmin kendisini analiz etmek için kullanılabileceği varsayılmıştır. Bu varsayımdaki en önemli olgusal dayanak, The Post'un gerçek gazetecilere ve yaşanan tarihsel bir olaya dayanıyor olmasıdır; filmin aktörleri, gerçekten yaşamış kişileri, film de gerçekten yaşanmış olayları yeniden canlandırmaktadır.

Medya İçerikleri Etik Analiz Kriterleri, Tablo 1'deki gibi bir forma dönüştürüldüğünde, yayınlanmış bir gazete haberini de bir gazetecinin davranışını da etik açıdan analiz etmeyi mümkün kılar. Araştırmacılar, Tablo 1'deki içerik analiz formunu, lisans seviyedeki Medya Etiği Dersinde, Türkiye'de yayınlanan en az 90 haberi meslek etiği açısından analiz etmek için kullanmışlardır. Formun, medya içeriklerini analiz etmeye elverişli olduğunu gözlemlenmiştir. Öte yandan Tablo 1 üzerine yapılan ve bulanık mantıksal bir değerlendirme sunan bir araştırma (Bkz. Aslan ve Işıklı, 2023), bu kriterleri büyük oranda (0.7) teleolojik, düşük oranda (0.3) deontolojik olarak etiketlemiştir. Bu sınıflandırma, dolaylı olarak TCG'nin gazetecilik mesleğini normatif etik inançlara ve genel insanlık değerleriyle icra edilen vicdani bir meslek olarak görmediği, aksine, faydayı maksimize etmeyi gözetten bir kamu hizmeti olarak gördüğü şeklinde yorumlanabilir. Öyleyse TCG, Türk gazetecilerden hukukun muhayyer bıraktığı alanlarda etik ikilem yaşadıklarında teleolojik kararlar vermesini bekler, denilebilir. Bununla birlikte aşağıdaki tabloda, TCG'den türetilen etik kriterler, deontolojik ilke formunda ifade edilmiştir.

Tablo 1: Medya İçerikleri Etik Analiz Kriterleri

Türetilmiş Kriterler	Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesinin İlgili Maddesi (TGC, 2019)
i. Gerçekleri çarpıtmadan aktarmak	1. Gazeteci; halkın bilgi edinme hakkı uyarınca haber alma, yorum yapma ve eleştirme özgürlüğünü kullanırken kendi açısından sonuçları ne olursa olsun gerçekleri çarpıtmadan aktarmak zorundadır.
ii. Demokratik değerleri savunmak	2. Gazeteci; barış, demokrasi, hukukun üstünlüğü, laiklik ve insan hakları olmak üzere insanlığın evrensel değerlerini savunur.
iii. Ayrımcılık yapmamak	3. Gazeteci; milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim, dil, din, mezhep, inanç, inançsızlık, sınıf, dünya görüşü ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, halkların ve bireylerin haklarını tanır, (bunlara) saygı gösterir.
iv. Düşmanlığı körüklememek	4. Gazeteci; insanlar, uluslar ve topluluklar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır.
v. Kültürel ve dini değerlere saygı duymak	5. Gazeteci; bireylerin, toplulukların ve ulusların kültürel değerlerini, inançlarını veya inançsızlığını saldırı konusu haline getiremez, küçümseyemez, (bunlarla) alay edemez.
vi. Şiddetsizlik	6. Gazeteci; şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtıcı yayın yapamaz.
vii. Kaynağı sorgulamak	7. Gazeteci; kaynağını bilmediği bilgi ve haberleri yayınlamaz, kaynak açık olmadığında yayınlamaya karar verdiği durumlarda da kamuoyuna gerekli uyarılarda bulunur.
viii. Belgeleri görmezden gelmemek	8. Gazeteci bilgiyi yok edemez, görmezden gelemez, belgeleri değiştiremez.

ix. Özel yaşamın gizliliğine saygı duymak	9. Gazeteci; halkın haber alma hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan hiçbir amaç için izin verilmedikçe kimsenin özel yaşamın gizliliğini ihlal edemez.
x. Özür dilmek, düzeltmek ve cevap hakkı vermek	10. Gazeteci; yayınlarıyla ilgili her yanışı en kısa sürede düzeltmekle ve gerektiğinde özür dilemekle yükümlüdür. Cevap hakkına, kötüye kullanılmaması ve kabul edilebilir biçimde yapılması kaydıyla saygılı olmalıdır.
xi. Açık kimlik	11. Bilgiye erişim faaliyeti sırasında ve sosyal medyada kimlik gizleme gibi yanıltıcı yöntemler kullanamaz.
xii. Çıkarlıksızlık	12. Gazeteci, bir bilginin, haberin yayını ya da yayınlanmaması karşılığı hiçbir maddi veya manevi menfaat sağlayamaz; çıkar çatışması yaratmaktan kaçınır. Gazeteci, konumu ne olursa olsun, haber kaynağı olarak kişi ve kurumlarla iletişimini ve ilişkisini meslek ilkelerini gözeterek yürütür; elde ettiği bilgi ve belgeleri kendi yararına kullanamaz.
xiii. Reklam ve propaganda yapmamak	13. Mesleğini reklamcılıkla, halkla ilişkilerle veya propagandacılıkla karıştıramaz. İlan - reklam kaynaklarından herhangi bir telkin, tavsiye alamaz, maddi çıkar sağlayamaz.
xiv. Tercihini hak ve özgürlüklerden yana kullanmak	14. Ulusal ve uluslararası politikalar hakkında yayın yaparken öncelikle halkın haber alma hakkı, mesleğin temel ilkeleri ve özgürlükçü demokrasi ölçütlerini göz önünde bulundurur.
xv. Gücsüzün sesi olmak	15. Mağdurun, gücsüzün, yoksulun, ötekileştirilenin ve sesini duyuramayanların sesi olmakla yükümlüdür.”
xvi. Halkın haberdar olma hakkını savunmak	16. Gazeteci; basın özgürlüğünü, halkın doğru haber alma, bilgi edinme hakkı adına dürüstçe kullanır, her türlü sansür ve oto sansürle mücadele eder. Gazeteci, önce halka ve gerçeğe karşı sorumludur. Bu sorumluluk kamu otoriteleri ve işverenine olan sorumluluklarından önce gelir. Gazeteci; tüm bilgi kaynaklarına serbestçe ulaşma hakkına, kamu yaşamını belirleyen, halkı ilgilendiren tüm olayları izleme ve araştırma hakkına sahiptir. Gazeteciyi sınırlandıran engeller, hukuka ve uluslararası normlara uygun olmalıdır.

Yukarıdaki kriterler, TCG bağlamında, haberin kaynaktan alıcıya ulaşınca kadarki tüm süreçte medya uzmanına rehberlik eden etik normlar olarak kabul edilmiştir. Öte yandan uluslararası tartışmalarda medyanın etik sorumluluk listesi bazen azaltılarak “doğruluk” ve “tarafsızlık” maddelerine indirgenir, bazen de artırılarak ikincil hatta ideolojik misyonlar etik ilkeler ilave edilir: Örneğin denge sağlamak, barışın sürdürülmesine katkı sunmak, bilginin yayılımına aracılık ederek toplumu aydınlatmak...

Yukarıdaki analiz kriterleri araştırmada şu şekilde uygulanmıştır: İlk önce filmdeki aktörlerin “etik tercih” içeren tutum, davranışları ve diyalogları tespit ve tasvir edilmiştir. Ardından bu tasvirlerin Tablo 1’deki kriterlerle ilişkilendirilip ilişkilendirilemeyeceği, eğer ilişkilendirilebilirse hangi kriterle ilişkilendirilebileceği, sergilenen rollerin söz konusu kriterle

uygun olup olmadığı tespit edilmiştir. Son aşamada ise analiz kriterleri tek bir tabloda gösterilmiş (Bkz. Tablo 2) ve filmin genel olarak bu kriterleri karşılama seviyesi belirlenmiştir.

2.3.Araştırmanın Bulguları

Medya, demokratik toplumlarda yasama, yürütme ve yargının ardından dördüncü güç olarak kabul edildiğinde kamusal statüsü netleşir, halk nazarındaki meşruiyeti pekişir ve yaptırım gücü artar; buna mukabil yasal ve etik sorumlulukları da daha ciddi bir seviyeye yükselir. Bu gücün içerik üreticisi veya içeriğin yayıncısı olarak prestijli bir rol üstlenen gazeteci, “halkı doğru bilgilendirmek yoluyla kamuya hizmet etmek” (Emel & Akgün, 2019, s. 220) şeklinde tanımlanan yasal görevine aykırı hareket ettiğinde cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalır. Basının demokratik bir toplumda oynadığı önemli rolü vurgulayan The Post Film, basın etiği ilkeleri konusunda izleyicileri düşünmeye teşvik eder. Aşağıda her bir etik kriter için yapılan analizler yer almaktadır.

2.3.1. Belgeleri Görmezden Gelmek (VIII) ve Gerçekleri Çarpıtmadan Aktarmak (i)

The Post gazetesi, kendisine gönderilen Vietnam Savaşı'yla ilgili gizli bilgiler, ABD halkını ilgilendiren belgeleri görmezden gelmemiş, gazete ve çalışanlar için öngörülebilir risk yaratmasına rağmen yayınlamaya karar vermiş, savaşa dair verilerin kamuya ulaşmasına aracılık etmiştir. Ayrıca belgeler üzerinde düzenleme, karartma, çıkartma, ekleme vs. herhangi bir değişiklik yapmamıştır.

Daha yakında tarihteki Wikileaks sızıntısının (2006), eski bir versiyonu olan Pentagon Belgeleri (1971); ABD Hükümeti'nin Vietnam Savaşı'nın kazanılamayacağını kesin olarak bildiği halde yıllarca uzattığını fakat bu gerçeği politik gerekçelerle kamuoyundan gizlediğini kanıtlamaktadır. Mezkûr belgelere göre savaşı uzatan halktan gizlenmiş gayri meşru gerekçeler arasında Nixon'ın savaş kaybeden başkan olarak anılmak istemeyişi, hükümetin savaş psikolojisiyle iç ve dış kamuoyunu biçimlendirme arzusu, soğuk savaşta komünizmi baskı altında tutma isteği yer almaktadır. The Post'un yönetmeni Spielberg, Pentagon Belgeleri'nin sızdırılma ve halka ulaştırılma sürecini, gerçekleri gizleyen bir politik iktidar ile gerçekleri kamunun yararına açığa çıkaran bir gazete arasındaki gerilim olarak filmin merkezine yerleştirmiştir. Yönetmen, eline geçen belgeleri olduğu gibi yayınladığında şu iki etik ilkeye uygun davranmıştır: viii. Belgeleri görmezden gelmemek, i. gerçekleri çarpıtmadan aktarmak. Gazetecinin görevi, vukuata dair malumatı kamuya aktarmak, malumat ile kamunun karşılaşmasını sağlamaktır. Medyaya bu yüzden “araç” denir: Malumatı (veriyi) kamuya taşıyan-aktaran araç.

Bu arada etik uslamlama aslında hiçbir zaman tümüyle tek yönlü işlemez. Verilen karar her ne kadar deontolojik ya da teleolojik, görelî ya da mutlakçı, yerel ya da evrenselci olsa da çoğu zaman tüm bunlar çeşitli sınırlarda birbiri içine geçmiş haldedir. Hiçkimse saf ödev ya da saf hesaplama şeklinde düşünmeyi sürdürmez. Örneğin Bayan Graham, “viii.

Belgeleri görmezden gelmeyeceksin!" diyen deontolojik ilkeye riayet etmek ister. Ancak bu belgeleri yayınladığında tek bir ABD askerinin zarar görmeyeceğinden de emin olmak ister. Bundan emin olduktan sonra belgeleri yayınlamaya karar verir. Kararını vermeden önce *if-then* (eğer-öyleyse) kuralını işletir yani yayınlarsam ne olur, diye düşünür. Halka ve askerlere zarar gelmeyeceğinden emin olduktan sonra yayınlamayı kabul ettiği için teleolojik davranmış olur.

2.3.2. Tercihini Hak ve Özgürlüklerden Yana Kullanmak (XIV)

Gösterime girdiğinde gündemde tartışma yaratan olay, filmin konusundan ziyade, izleyiciyi üzerinde düşünmeye ittiği gazetecilik mesleğinin misyonudur. Demokratik toplumlarda medya; yasama, yürütme ve yargının ardından dördüncü güç olarak tanımlanmaktadır. Gazeteci ise dördüncü gücün başlıca aktörüdür. Peki, bu aktörün misyonu nedir? Editör Bradlee karakteri, demokratik güçler ayrılığı uygulamasında, her bir gücün halk tarafından denetiminde basının indirgenemez, reddedilemez, telafi edilemez hatta devredilemez rolüne inanır. Örneğin onu şu konuşmayı yaparken izleriz:

"Güçlerinin denetçisi biz olmalıyız. Onlara biz hesap sormazsak kim soracak?"

Bu inanç ancak özgür basın durumunda fiilen sürdürülebilir. Gazeteci, bu etik kararı fiiliyata dönüştürebilmek için her zaman muhtemel olan hükümet baskına karşı direnmek zorundadır. Editör Bradlee'ye göre, güçlerin denetimi basının görevidir ve basın onlara hesap sormazsa bu görevi halk adına kimse yerine getiremez. Gazetecinin görevi, kamu yararını ön planda tutmak, kamuoyunu ilgilendiren bilgileri kamu yararı için yayınlamaktır (Atıla, 2019: 26). Kamu yararı düşüncesi, gazeteciye utilitarist bir misyon yükler. Gazeteci, kamu yararı gözetirken eş dost akrabayı kayıramaz; hemşehircilik, cinsiyetçilik, mezhepçilik veya partizanlık yapamaz. Yapabileceği ve yapması gereken tek şey, elindeki bilgi ve belgeleri maksimum fayda getirmesi beklenen kamuyla paylaşmaktır. Editörün mesleki tutumu, basın etiği ilkelerinden **"xiv. Tercihini hak ve özgürlüklerden yana kullanacaksın"** diyen deontolojik ilkeyi örneklendirir.

2.3.3. Çıkarlılık Kriteri (Xii)

Gazetecilerin, haber yapmak için olaylara erişim hakkını kullanarak elde ettikleri bilgileri kendi menfaatlerine olacak şekilde kullanmaları etik değildir. Çünkü kişisel kimlikleri ile haber değeri taşıyan verileri muhtemelen elde edemeyeceklerdir. Filmde, aktörlerden hiçbiri, gazeteci kimliği ile edindiği verileri daha çok para kazanmak, terfi etmek, yatırım yapmak için kullanmaz. Hatta yöneticiler, sahibi oldukları gazetenin kapanma riskini üstlenmişlerdir.

Ne var ki arkadaşlık ilişkilerinin bilgi edinmek için bir araç olarak kullanıldığı bir sahnede iki arkadaş birbirini suçlar: Bayan Kay Graham, belgeleri yayınlayan Times gazetesinin sahibi ile arkadaşır. Fakat arkadaşından belgeleri istemesinin suç olduğunu

söyler. Editör Bradlee ise Bayan Kay Graham'a yakın arkadaşı olan kaynağını korumayı bırakmasını söyleyip kamuya karşı görevini hatırlatır. Bayan Kay Graham da zamanında onun da benzer şeyler yaptığını, örneğin davetlere gittiğini hatırlatır. Editör Bradlee, bir arkadaşından bahsederken onu hiç kaynak olarak görmediğini fakat onun kendisini her zaman gazeteci olarak gördüğünü anladığında yaşadığı hayal kırıklığını dile getirir. O anda arkadaşlıklarının bittiğinden bahseder. Tüm bu diyaloglar, Bayan Kay'ın da Editör Bradlee'nin de kaynak konusunda meslek etiğini ihlal ettiklerini itiraf ettikleri sahneler olarak öne çıkar. Zaten söylendiği gibi filmde, "Her aktör az ya da çok kirlenmiştir" (Baran, 2018). Bu durumda şu bir etik soru olarak gündeme gelir: "Kaynak ve gazeteci dost olabilir mi? Dost olursa bu durum haberi nasıl etkiler?"

Filmdeki ana karakterler, egosist bir tutumla arkadaşlık bağlarını korurlar. Dostluk-arkadaşlık-tanıdık ilişkilerininin mesleki kararları etkilediğini gösteren bu sahneler, "**xii. Kişisel olarak zarar görme riskine rağmen doğru olanı yapacaksınız!**" diyen deontolojik etik tarafından kınanır. TCG'de (2019) açıklandığı gibi gazeteci, bir haberin yayını ya da yayınlanmaması karşılığı hiçbir maddi veya manevi menfaat sağlayamaz; konumu ne olursa olsun haber kaynağı olarak kişi ve kurumlarla iletişimini ve ilişkisini meslek ilkelerini gözeterek yürütür". Nitekim filmin sonraki sahnelerin birinde bu ihlalin itiraf edildiği görülür.

2.3.4. Kaynağı sorgulamak (vii)

Filmde, gazeteciler belgelerin kaynağını bulmaya çalışırlar. Bu tutumda, "**vii. Kaynağı sorgula**" diyen etik ilke gözetilmiş olur. Ancak bulduktan sonra kaynağı açıklamak istemezler. Bu normaldir. Bazen olası zararlardan korumak için kaynağın kimliğini gizlemek gerekebilir. Ancak filmde durum farklıdır: Kaynak, Times gazetesinin kaynağı ile aynı kişidir; bu ise suç sayılmaktadır. Yayıncı ve editörün mahkeme tarafından itaatsizlikle suçlanıp hapse girme olasılığı vardır. Zaman baskısı altında yine de gizli belgeleri yayınlamaya karar verirler. Bayan Kay Graham'ın verdiği karar, tarihî bir öneme sahiptir. Eğer belgeleri yayınlamama kararı vermiş olsaydı asıl o zaman her şeylerini kaybedeceklerdi. Editöre göre asıl olan, gazetecilik onuru ve mesleğin itibarını korumak için baskı altındayken bile mesleği icra etme yönündeki bu cesarettir. Bu olayda Graham, **deontolojik** sezgiyi takip eder, mesleğine sadakat duygusuna boyun eğer, kişisel çıkarını göz ardı eder hatta kendini olası zararlara sokar, gazetesinin kapatılma ve hapse girme riskini göğüsler. Başka bir ifadeyle tam bir **ahlaki kahramanlık** sergiler.

2.3.5. Açık Kimlik (Xi)

"Kimliği gizlemek vs kimliği açık tutmak", özellikle kaynak ve gazeteci söz konusu olduğunda bir karşıtlık oluşturur. Gazeteci her durumda kimliğini açık tutmak zorundadır, kaynağın kimliği ise bazı durumlarda gizlenebilir. Filmde bu karşıtlığın izini şu sahnelerde sürmek mümkündür: Mahkeme kararı sonrasında ABD Başkanı Nixon, *The Post* gazetesinin Beyaz Saray'a girmesini yasaklar. Beyaz Saray yasağı gazeteye bildirilir. Bu engeli aşmakta kararlı olan *The Post*, muhabirlerinden birini, postacı kılığında Beyaz Saray'a gizlice sokar. Bu

düzenbazlık editöre meşru görünür. Editöre göre, bir gazetenin olaya erişim hakkını kısıtlayarak olaydan haberdar olma hakkını ihlal eden ABD Hükümeti'ne karşı açık kimlik kriterini ihlal etmenin hiçbir sakıncası yoktur. Bu uslamlamaya göre, yasalara uymayan birini yasa dışı yollarla cezalandırmanızda da bir mahzur görülmez. Editörün etik uslamlamasındaki hataya biraz daha yakından bakalım. Editör aşağı yukarı şöyle düşünür:

- i.Halkın haberdar olma hakkı vardır.
- ii.Haberdar olma hakkı, basın özgürlüğü ile güvence altına alınır.
- iii.Basın özgürlüğü gazeteciye özgürce haber toplama misyonu yükler.
- iv.Öyleyse hiç kimse gazetecilerin özgürce haber toplama hakkını engelleyemez.
- v.Fakat sansür, gazetecinin olaya erişim hakkını kısıtlamaktadır.
- vi.Gazetenin olaya erişimi kısıtlanırsa halkın haber alma hakkı da engellenmiş olur.
- vii.Halkın haber alma hakkı ise hiçbir koşulda engellenemez.
- viii.Öyleyse haber alma hakkının edimselleşmesi için gazeteci kimliği gizlenebilir.

“Basın hakkını korumanın yegâne yolu basmaktır” diye düşünen Editör Bradlee, “**xi. (Her koşulda) kimliğini açık tutacaksın**” diyen deontolojik ilkeyi hesaba katmamış görünmektedir. Bunun yerine, kamu yararını korumak için her koşulda basmayı önermiştir. Halbuki her koşulda basılamaz, özellikle de etik ilkeleri ihlal ederek. Editör, meslek etiğine deontolojik bilinçle yaklaşır etik ilkelere sadık kalması beklenirken utilitarist bilinçle hareket edip toplumsal faydayı gözetmiştir. Halkın yararı için Beyaz Saray çalışanlarını kandırmıştır. Burada editörün yanlış yönde akıl yürütmesine yol açan mantık hatası, ne pahasına olursa olsun gazetecilik onurunu korumak için hükümet baskısına karşı çıkma içgüdülerinden kaynaklanmıştır. Editör, öncelikli olan ile önemli olanı birbirine karıştırmış görünmektedir.

Türkiye'deki Medya Derneği'nin böyle bir etik ikilemde kalındığında bu tarz ihlalleri meşru bulduğunu görmek, Türk gazetecilerin deontolojik mi yoksa teleolojik mi davranacaklarını anlamak için açık bir veri sunar: “Aldatma yoluyla ifşa edilen bilgi sayesinde önlenen zarar, bizzat aldatma eyleminin neden olduğu zarara baskın çikmalıdır” (Medya Etiği Derneği 2011). Teorik çerçevede söylendiği gibi, teleolojik yaklaşım, temel etik prensiplerin ihlalini meşru görececek bir seviyeye hatta Makyavelizm'e kadar ilerletilebilir. TCG'ye göre gazeteci, başka biri gibi görünerek veya kimliğini gizleyerek haber peşine düşemez: Halkın yüksek yararına inanılsa bile bir olaya dair gizli enformasyonlara ulaşmak için her yol mubah değildir. (Meşru) bir amaca ulaşmak için her (gayri meşru) yol mubahtır, diyen Makyavelizm, gazeteci için etik bir yol rehberi olarak kabul edilmemiştir.

2.3.6. Güçsüzün Sesi Olmak (XV)

Film boyunca askerlerin ve asker ailelerinin mağduriyetleri gündeme getirilir. Haberlerden rahatsız olan ABD Savunma Bakanlığı, *The Post* gazetesini arayıp yayını durdurmalarını ister. Savunma Bakanlığı karşısında askerler güçsüz durumdadır,

terminolojik açıdan **söylem düşkün**ü statüsündedirler. Seçkinlere karşı düşkünleri savunmak, gazetecinin önünde etik bir sorumluluk olarak durmaktadır. Filmde Kay Graham, şirketi nakit sıkıntısı çekmesine rağmen güçsüz insanların sesini duyurmaya devam etme kararı alır. Gerekçe olarak da yine “Gazetecilik halkın sesini duyurmaktır” şeklindeki **deontolojik misyona** atıf yapılır. Doğru olanı yapmak, eninde sonunda doğru sonuçlar verir. Öyle ki *The Post* gazetesi haberi yayınladıktan sonra diğer gazeteler de manşette aynı haberleri yayınlılar. Gazeteciler, hükümetten korkmadığı, cesaretle halkın sesi olmayı sürdürdüğü için *The Post* gazetesine destek verirler. Böylece gazetecilik görevi yerine getirilmiş, basın özgürlüğü sağlanmış ve halkın sesi olma misyonu başarılmıştır.

Hanno Hart, haberciliğin halktan kopuşunun 1900’lerde başladığını belirtir. Hart’a göre habercilik, patronlara ve tüccar sınıfına hizmet ederek halktan kopmuştur (Peksevgen, 2016: 597). Bu filmde herhangi bir gücün çıkarıyla değil, halkın sesi olma motivasyonu ile hareket edilmekte, yıllardır gizlenmiş belgelerin yayınlanmasıyla ABD Başkanlarının savaşı kışkırtmak ve sürdürmek için yaptıkları faaliyetler ifşa edilmektedir. Nixon Hükümeti, kaybeden taraf gibi görünmek istemediği için gazetelere baskı yapmasına rağmen, belgelerin yayınına verilen tedbir kararına rağmen *The Post* gazetesi, ülkeyi yöneten hükümetin karşısında, yönetilen halkın ise yanında yer alır. Filmdeki “Basın yönetenlere değil, yönetilenlere hizmet eder.” cümlesi, basının kamu çıkarını korumakla yükümlü olduğunu vurgular.

2.3.7. Düşmanlığı Körüklememek (İV)

Editör Bradlee, belgeleri yayınlamadan önce hukukçulara ulusal güvenliği tehdit eden bir unsurun olup olmadığını sorar ve bundan emin olmak ister. Çünkü gazeteci nefret söylemi yaratacak ve ulusal güvenliği tehdit edecek haber yapmaktan kaçınmak zorundadır. Filmde bu durumla ilgili deontolojik bir yaklaşım benimsenmiştir.

2.3.8. Halkın Haberdar Olma Hakkını Savunmak (XVI)

Burada üç kavram iç içedir, birbirinden ayıramaz: a) Gazetecinin olaya sınırsız erişim hakkı, b) elde ettiği enformasyonları halka aktarma görevi ve c) bu ikisini var eden ontolojik zemin olarak halkın haberdar olma hakkı.

Demokrasilerde halk, toplumda olup bitenler hakkında bilgi sahibi olmak ister. Buna haber alma hakkı denir. Vakalara dair enformasyonların- ki buna haberler denir- halka ulaştırmanın en kestirme yolu, onu kitle iletişim araçlarıyla yaymaktır. Neler olup bittiğinden haberdar olan halk, bu enformasyonu gündelik ve profesyonel yaşamındaki ekonomik kararlarında, boş zaman etkinliklerini planlamada veya politik tercihlerini belirlemede kullanır. Açıkçası halk, birçok konuyu merak eder; kazaları, ünlülerin yaşamlarını, ekonomik parametreleri, bilimsel gelişmeleri, hava durumunu, kazaları, ülkeler arası ilişkileri, entelektüel fikirleri, spor karşılaşmalarını vb. basının her olaya erişim hakkı olmalı ki halkın olup bitene dair enformasyon beklentisini karşılayabilsin. Basına sansür uygulanmamalı ki

elde ettiği enformasyonları halka iletebilsin: Buna basın özgürlüğü denir. Basın, habere erişim hakkını aynı demokratik düzenden alır. Basın özgürlüğü ile haberdar olma hakkı her zaman birlikte edimselleşen durumlardır. Basın özgürlüğü, medyanın kamusal denetleme görevine de vurgu yapılarak demokratik devletlerin anayasalarında yer alır. Bu, birçokları tarafından basının toplumsal işlevlerinin inkâr edilemeyeceği yahut da başka bir kuruma indirgenemeyeceği şeklinde yorumlanır (Bkz. Özden, 1996, s. 80). Basın bu görevi yerine getirirken toplumsal bir sorumluluk üstlenir.

Filmde, Times'a yaklaşık bir haftalık yayın yasağı gelir (sansür). Bu şaşırtıcıdır zira Amerika'da o güne kadar hiçbir mahkeme bir gazeteyi kapatma kararı almamıştır. Bu arada gizli belgeleri yayınlamadan önce, *The Post* hukukçuları ve gazetecileri bir evde toplanıp tartışılır; belgeleri yayınlama konusunda kesin bir karara ulaşamazlar. Bayan Kay Graham, belgeler hakkındaki tedbir kararını (haberdar olma hakkının kısıtlanması) bildiği halde, hapse girme riskine rağmen gazetecilerin görevinin haber yapmak (aktarma görevi) olduğuna inandığı için belgeleri yayınlar (özgür basın). Ve risk gerçekleşir; gazete ABD Savunma Bakanlığı tarafından mahkemeye verilir. Dava, *The New York Times* ve *The Washington Post* lehine sonuçlanır: Yüce Divan, 6'ya 3 oy ile hükümetin halktan gizlediği belgeleri yayınlayan gazeteleri suçsuz bulur. Yargıcın karar konuşmasına göre, "Basın yönetenlere değil, yönetilenlere hizmet etmelidir".

SONUÇ

Bu çalışmada gazetecilerin karşılaştıkları güçlükler ve yaşadıkları etik ikilemler *The Post* filmi üzerinden örneklendirilerek verilmiştir. Gazeteci aktörlerin tercihlerinin etik yorumu, deontoloji ve teleolojik olmak üzere karşıt iki meta-etik paradigmaya göre yapılmıştır. Filmdeki gazeteci aktörlerin kişisel zarara rağmen kamu yararı gözettileri kararlarda teleolojik, basın özgürlüğünü ve gazetecilik onurunu korumaya yönelik verdikleri kararlarda ise deontolojik davrandıkları yorumlanmıştır. Normalde gazetecilik onuru ile gazetecinin mesleki kariyeri ve kamu çıkarının birbiriyle örtüşmesini bekleriz fakat filmde, mesleği onurlu biçimde icra etmek için bazı kişisel çıkarların göz ardı edilmesi gerekmiştir. Teori ile pratik arasındaki örtüşmezliğin başlıca nedeni olarak ise gazeteler üzerindeki hükümet baskısına işaret edilmektedir. *The Post* gazetesinin genel eğilimi, birilerinin çıkarına zarar verse de toplumu ilgilendiren konularda gazetecinin görevinin kişisel çıkar karşısında toplumsal çıkarı korumaktan yanadır. Bu teleolojik bir tutumdur. Bir yanda bir ya da birkaç kişinin zararı, öte yanda çok sayıda kişiden oluşan kamunun zararı söz konusudur. *The Post*'un gazetecilik meslek etiğine duyduğu inanç öylesine kuvvetlidir ki kamusal bilginin her ne pahasına olursa olsun kamuya ulaştırmakta ısrarcıdır. Zira *The Post* filminin verdiği mesaja bakılırsa paylaşılan enformasyon, toplamda maksimum sayıda kişiye maksimum fayda sağlayan bir üründür.

Bir gazetecinin etik yükümlülüğü yerine getirip getirmediği, artan baskılar karşısında mesleğinin prestijini ve kendi onurunu korumak, okurun güvenini kazanmak için gösterdiği ahlaki cesaretle kendini gösterir. Bu cesaret, gazetecinin doğrudan zarar görebileceği riskleri özgür iradesiyle üstlendiği bir ahlaki kahramanlıktır. Aşağıdaki Tablo 2’de filmdeki gazeteci aktörlerin Medya Etiği Kriterinden hangilerine riayet ettikleri gösterilmektedir.

Tablo 2: The Post’un Etik Kriterler Açısından Analizine Dair Bulgular

Kriterler	The Post’ta Karşılama Durumu		
	Olumlu	Olumsuz	İlgisiz
i. Gerçekleri çarpıtmadan aktarmak	X		
ii. Demokratik değerleri savunmak			X
iii. Ayrımcılık yapmamak			X
iv. Düşmanlığı körüklememek	X		
v. Kültürel ve dini değerlere saygı duymak			X
vi. Şiddetsizlik	X		
vii. Haber kaynağını sorgulamak	X		
viii. Belgeleri görmezden gelmemek	X		
ix. Özel yaşamın gizliliği			X
x. Özür dilmek, düzeltmek ve cevap hakkı vermek			X
xi. Açık kimlik		X	
xii. Çıkarlılık kriteri	X		
xiii. Reklam ve propaganda yapmamak			X
xiv. Tercihini hak ve özgürlüklerden yana kullanmak	X		
xv. Güçsüzün sesi olmak	X		
xvi. Haberdar olma hakkını savunmak	X		
TOPLAM (Yüzde)	0.56	0.06	0.37

The Post, gazetecilik meslek etiğinin 16 kriterinden 10 tanesini kesin biçimde örneklendirecek sahneler içerir. Etik mesajlar içeren bu sahneler, etik kriterlerden 9 tanesine uygun iken sadece bir kriter ihlal edilmektedir. Filmde, 16 etik kriterden sadece 6 tanesi hiçbir içerikle ilişkilendirilememiştir. Bu oran The Post aktörlerini birer ahlaki kahraman yaparken The Post’un kendisini pedagojik açıdan iyi örneklerden biri yapar. Filmin sürükleyici yönü de bu kahramanlıktır. Buna mukabil kahramanlar tam kahraman değildir; bilgiye ulaşmak için başka biri kılığına girmeyi, kendini saklamayı yasaklayan “Açık kimlik kriterine” açıkça aykırı davranmışlardır. Ayrıca kesin ihlal olarak değerlendirilemeyecek fakat etik tartışmanın derinleştirilebileceği iki noktayı da belirtmek gerekir. Bunlardan ilki, filmin dışına çıkılarak söylenebilir: Yönetmen Spielberg’ün ABD derin devletini savunma amacıyla gerçekleri kasıtlı olarak manipüle ettiği iddiası, “Gerçekleri çarpıtmadan aktar!” diyen ilkeyle çelişir. Fakat

yönetmen bir gazeteci değil, bir sanatçıdır. Sanatçıların gerçeği olduğu gibi anlatmakla sınırlandırılmazlar aksine sanat, imgelemin özgürce sergilenmesini talep eder. Filmi, bir sanat eserine dönüştüren unsur, sanatçının özel bakış açısı ve olayları yeniden yorumlayarak aktarmasıdır. Bu yüzden filmde yönetmenin olayları manipüle etmesinde bir beis yoktur. İkinci tartışmalı mevzu ise filmde gazetecilerin yakın ilişkilerini bilgi kaynağı olarak kullanmalarıdır. “Kaynağı sorgula!” diyen etik ilke, burada sorgulanmaz.

DEĞERLENDİRME VE TARTIŞMA

Küreselleşmenin gazetecilik pratikleri, ekonomi-politiği ve medya etiği üzerine etkileri çeşitli araştırmalara konu edilmiştir. Peksevgen’in yaptığı bu araştırmalardan birine göre sermaye, teknoloji, askeri güç ve medya giderek daha az sayıda kişinin elinde toplanmakta (tekelleşme), bu kişiler giderek küresel çapta daha fazla etki gücüne sahip olmaktadır. Beş yüzden daha az sayıdaki çok uluslu şirket, dünya ticaretinin yüzde 80’inden fazlasını elinde bulundurur. Bu da üçüncü dünya ülkelerinin ve insanların zihinlerinin medya ve teknoloji vasıtasıyla sömürgeleştirilmesine, başka bir ifadeyle yerel zenginliklerin yağmalanmasına hizmet eder. Aynı trend Türkiye’de, medyanın politik ve ideolojik bir aygıtı dönüşmesi sürecini yönetmiştir. Küresel ölçekte hükümetlerin basın baronlarıyla karmaşık veya karanlık ilişkileri, basının politik gündeminin doğal biçimde oluşmasını engeller (Peksevgen 2016, s.591).

Eşik bekliliği, gündem belirleme, dijital uçurum, magazinleşme (ikinci el gerçeklik), gazetelerin holdingleşerek gazeteci olmayan patronların denetimine girmesi, patronların gündemi ile halkın gündemi arasında uçurum oluşması, fikir gazeteciliğinin gözden düşmesi, internet gazeteciliği, vatandaş gazeteciliği, gibi artırılmış güçleri medyanın kendisini etik tartışmaya açar. İnternet gazeteciliği, gerçek dünyanın uzay-zamansal sınırlılıklarından ve gerçek dünyadaki aktörlerin baskılarından uzakta, kullanıcıların kendilerini görece özgür ve eylemlerinden sorumsuz hissetmeleri, öngörülememiş etik sorunlara yol açtı. Ekran kullanıcı olarak yansıyan ara yüzün ardındaki gerçek kişilerin hakları hem hukuki hem de ahlaki korumaya ihtiyaç olduğunu gösterdi. Dijital hukuk ve dijital etik, hızlı dijital devrimle acil ihtiyaçlardan biri olarak ortaya çıktı. Kişilik haklarının önemli bir kısmı hukuk tarafından, geri kalan tartışmalı kısımları ise etik tarafından korunur. Dijital hukuk ve dijital etik, internet dünyasının tüm farklılıklarıyla birlikte her bir kullanıcı için kabul edilebilir kullanıcı davranışları listesi oluşturarak internetin barışçıl bir siber ortama dönüşmesi içindir. Buradaki tartışma, düşünce ve ifade özgürlüğü ile kişilik hakları arasındaki çatışmadır. Dijital medya etiği ise Dolgunyürek’in (2018, s. 214) ifadeleri ile “hem gazetecilik etiğini hem de internet etiğini” içerir. İnternet etiği ise netiketi, bilişim okuryazarlığını ve genel etik bilinci gibi konulara dairdir. Dijital medya etiği; kullanıcı yorumları, diğer kullanıcılarla etkileşimleri, içeriklerin yeniden üretimi, sosyal medya paylaşımlarıyla girilen etkileşimler,

manipülasyondan dezenformasyona, ayrımcılık ve nefret söyleminden kişilik hakları ihlallerine kadar çok geniş bir yelpazeye yayılmıştır.

Veriye erişim ve özgür basın her zaman tehdit altındadır. “On dokuzuncu yüzyıldan itibaren ‘Dördüncü Kuvvet’ olarak değerlendirilmeye başlanan basın, sansür ve yasaklamaların, gazeteci ise hapis, işkence, sürgün, faili meçhul cinayetler gibi ağır cezaların pençesinden kurtulamamıştır” (Peksevgen 2016, s. 592). Genellikle hükümetlerden ve diğer güç odaklarından gelen baskı tehdidi, medyanın kimin elinde olduğu ve kime hizmet ettiği sorusuyla birlikte ele alınmalıdır. Zira bu acil bir görevdir çünkü vatandaşların da katıldığı yeni medya, The Circle (2017) gibi filmlerde tekno-korku temposuyla izleyicilere “daha özgür medya – daha gelişmiş demokrasi” korelasyonu sunulmaktadır. The Post’ta gazetecilerin veriye erişimi tartışılırken The Circle’da bu tartışma, bireysel kullanıcıların veriye erişimi tartışmasına evrilmiştir (Bkz. Bostan 2018). Gazetecilerin veriye erişim gücü, onlara daha fazla sorumluluk yükler. “Tüm bilgi kaynaklarına serbestçe ulaşabilmesi ve halkı ilgilendiren tüm olayları izleyip araştırabilmesi için normal bir vatandaştan daha fazla hakkı olan gazetecinin, ulaştığı kitleye yönelik olarak da büyük bir sorumluluğu vardır” (Peksevgen 2016, s.592). Kurumsal gazetecilerin ulaşamadığı olaylarda olduğu gibi birer haberci gibi davrandıkları sürece sosyal medya kullanıcıları da kaçınılmaz biçimde etik ikilemler yaşarlar, dijital medya etiği dediğimiz bir etik uslamlama yürütmek zorunda kalırlar. The Circle, kullanıcıların her davranışının sosyal medya şirketleri tarafından izlenip verileştirilmesini, işlenip bir habere dönüşümünü hayal eder; herkesin iradesinin yönetime yansması için gereken ultra açıklık talebini bir etik ve demokratik talep olarak sunar (Bkz. Akçay 2019). Veriye erişim hakkı kullanıcılara ait olduğunda bilginin iktidarı da halka ait olur. Kullanıcılar değil de hükümetler veya dijital iletişim şirketleri vatandaşlar hakkındaki büyük veriye sahip olduklarında demokrasi zayıflar, aksi de geçerlidir.

Gerçek şu ki neredeyse hiçbir akademik metinde medyanın gücü abartılmaz fakat medya bazen artırılmış güç kullanır. Özgür basınla ilgili ilk mahkemelerden biri olan Dreyfus Davası sadece basın özgürlüğünün önemini vurgulayan bir dönüm noktası değildi, aynı zamanda haksız yere suçlu bulunan bir kişinin masumiyetinin medya desteğiyle kanıtlanmasının ilk örneğiydi (Bkz. Bredin, 1986). Özgür ve tarafsız basın organları, medya etiğine duyarlı gazeteciler ve düşünce etiğine saygılı aydınlar demokratik bir toplumu barışçıl yollarla yönlendirebilirler. Karşıt görüşler olsa da demokratik tartışmalar ve medya aracılığı ile sunulan şeffaflık, toplumsal adaletin ve demokrasinin kurumsallaşmasına katkı sunar. Medyanın meşru hedefi olan kamu yararı, sadece çoğunluğun çıkarını değil, azınlığın çıkarını da gözetir ki demokratik olan budur. Ancak medyanın artırılmış gücü, Meyer gibiler tarafından, medyanın kurallarına göre işletilen bir yönetim şekli yani medyokrazi ortaya çıkardığı için eleştirilmeyi hak eder.

Medya etiği, hukukun boş bıraktığı fakat vicdanın üzerinde gerildiği çok geniş bir alanın bilimidir. İyi bir özdenetim mekanizması inşa etme girişimi olarak etik, medyanın tüm dünyayı etkileyebilecek bir güç haline geldiği için kendi içerisinde özdenetim sağlaması

gerektiği şeklindeki sosyo-politik koşullara dayanır. Güvenilir olmak için medyanın etik kimliğini koruması önemlidir. Birçok uzmanın belirttiği gibi gazeteci, toplumun bireylere karşı sorumluluklarını unutmamalı ve elinde bulundurduğu gücün farkında olmalıdır (Bkz. Özgen, 2006, s. 58).

Nihai olarak The Post filmi, diğer tüm filmler gibi alternatif okumalara açıktır. Bazı eleştirmenler tarafından “Gazetecilerin ahlaki direnişini mi yoksa direniş görünümünde bu isimlerin ABD derin devleti ile, CIA ile bağlantıları mı anlatıyor?” diye sorularak derin devlet okuması yapılmıştır. Bu makul şüphe için ilk başta yönetmenin kimliğinden hareket edilmiş, zira Spielberg, “Amerikan değerlerinin yılmaz savunucusu” olduğu gerçeğine vurgu yapılmıştır. Filmde borsacılar, politikacılar, askerler, gazeteciler, gizli belgeler ve mahkemeler var ama ne Başkan Nixon’dan başka kötü tek bir karakter ne de defolu, işslevsizleştirilmiş veya pasifize edilmiş tek bir kurum vardır, denilerek bu durumun derin devlet imajı düzeltme iddiasına kanıt olarak sunulmuştur. Gerçek bir olayın sinematografisindeki mahkeme salonları, yaşanmış tarihi gerçekliklerden fersah fersah uzak bulunmuştur. Gazetecilerin, Kennedy ailesiyle iktisadi olmayan ahbap-çavuş kapitalizmi ilişkisini “sahte öz eleştiri” yaparak yani “öz eleştiri kisvesi” altında aklanmıştır. Zira bu gazetenin yöneticileri yıllar boyunca kendilerine devletin gizli sırlarını korumak için zaten oto-sansür uygulamışlardır. Washington Post’un ABD derin devletiyle ilişki öylesine derindir ki CIA, bazı ajanlarına gazeteci kimliği vererek onları dünyanın çeşitli bölgelerine göndermiştir. Suçu şahsileştirerek Nixon’a yıkılmasının gerekçesi, Başkan Nixon’ın CIA’yi yeniden yapılandırmak istemesidir. Aynı gerekçelerle film, Spielberg’in en hesapçı ve işgüzar eseri olarak da yorumlanmıştır. “Bütün suçu şahsileştirerek Nixon’a yıkan, oto-sansürü pas geçip sansüre odaklanan, gerçekleri çarpıtan ve demode tekniklerle bezenen bu filmi gazetecilik dehası olarak okumak yanlış ve haksızlık olur” (Bkz. Baran, 2018).

Film misyonunu, gazetecilik etiğini tartışmaya açarak yerine getirmektedir. Yukarıdaki eleştirileri paranteze aldığımızda filmin izleyici ve eleştirmenlerin zihinde bıraktığı en yaygın etki tam olarak ifadeye yerini bulmuş olabilir: “Filmin temposunu ne şiddet ne romantizm ne de korku öğeleri sağlıyor. Film boyunca koltuğunuzun ucunda oturmanıza neden olan tek öğe, basının halkın haber alma özgürlüğünü kullanıp kullanmayacağı sorusu(dur)” (Tunç, 2023). Öyle anlaşılıyor ki filmin yönetmeni Spielberg, tüm suçu Nixon’a yıkma girişiminde amacına ulaşmış, ABD basın değerlerini yeniden ikame etmeyi başarmış görünmektedir. Bu arada telkin ettiği açık ve örtük mesajlar yüzünden filmin Lübnan gibi bazı ülkelerde yasaklandığı görülmektedir.

The Post, feminist okumalar için elverişli alt metinler içerir. The Post’ta, bir kadın karakterin basın özgürlüğü mücadelesinin merkezinde yer alması, cinsiyetçi yönüyle onu tüm diğer gazetecilik filmlerinden ayıran bir nüans olarak değerlendirilmiştir (Tunç, 2023). Meryl Streep’in göz alıcı performansı ile canlandırdığı Meyer “Kay” Graham, Amerikan basın

tarihinin ilk kadın yöneticisidir. Graham, filmin başında, erkek egemen toplantılarda kendisini gösteremeyen, sıklıkla diğer erkeklerin yardımına ihtiyaç duyan zayıf bir kadın yöneticidir fakat sonraki sahnelerde kendi doğrularının peşinden gitmeyi öğrenir, kadın yöneticiye karşı toplumsal baskılara direnme cesareti gösterir (Bostan, 2018). Film bu açıdan kadın yönetici kimliğine vurgu yapar ve sinemadaki güçlü kadın temsili yeniden üretir.

Medya etiği, sinemada ve edebiyatta tartışılmaya devam ettiği müddetçe gazetecilerin etik paradigmaları daha net görebilmelerine, karşılaştıkları durumları etik bir ikilem olarak yeniden kurgulamalarına ve etik tercihler konusunda daha çok hazırlıklı olmalarına katkı sunabilir. İzlendiği müddetçe The Post, tartışmayı devam ettirmektedir.

Böylece gazetecilerin karşılaştıkları etik ikilemlere ve basının toplum üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Basın özgürlüğü, halkın bilgi alma hakkı, kaynak doğrulama, haberlerin doğruluğu ve tarafsızlık gibi basın etiği kavramları gündemde tutulmaktadır. Gazetenin yayın yönetimi; gerçekleri çarpıtmadan, demokratik değerleri savunarak, ayrımcılık yapmadan, şiddeti körüklemeyerek, kültürel ve dini değerlere saygı göstererek, haber kaynaklarını sorgulayarak ve tarafsızlık ilkesine uygun bir şekilde hareket etmeye çalışmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akçay, E. (2019). "Dijital çağda açıklık etiği ve etik tercihin imkansızlığı: The Circle filmi". *ISophos Dergisi*. Sayı 2, ss.1-27. 22 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.isophos.org/is-cont/uploads/pdf/03/dijital-cagda-aciklik-etigi-ve-etik-tercihin-imbkansizligi-the-circle-filmi.pdf> adresinden alındı.
- Aslan, A. ve Işıklı, Ş. (2023). "Türkiye'deki Gazeteciliğin Etik Kodları: Bulanık Mantıksal Bir Analiz". STC-PhD (Uluslar arası Bilişim Teknoloji ve Felsefe Sempozyumu) Türkiye, ISTC-PhD Özet Bildiri Kitapçığı, s.26.
- Atila, N. (2019). *Yirmi Dördüncü Dönem Milletvekilleri Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baran, Tanju (Ocak 23, 2018). *The Post Film ve Gazetecilik*. 21 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.fikriyat.com/kultur-sanat/2018/01/23/the-post-filmi-ve-gazetecilik> adresinden alındı.
- Bombote, D. M. Diomansi Bombote'nin iletişim sentezi, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. (23), 107.
- Bostan, D. (2018). "Medya Dönüşürken Bilgi ve İktidar: The Post ve The Circle". *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı, ss.226-229. <https://doi.org/10.17829/turcom.470009>
- Bredin, Jean-Denis (1986). *The Affair: The Case of Alfred Dreyfus*. George Braziller Publishers.
- Demir, V. (2006). "Medya etiği ve özdenetim bağlamında yerel medyayla ilgili basın konseyi kararlarının değerlendirilmesi", *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, Sayı 7, ss.63-80.
- Doğan Medya Grubu (2012). "Yazılı Basın Yayın İlkeleri", 19 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.atlasdergisi.com/dokuman/yayinilkeleri.pdf> adresinden alındı.
- Dolgunyürek, D. Ö. (2018). "İnternet gazeteciliğinde ortaya çıkan ihlallerin önlenmesi için çözüm önerileri ve internet gazetecilerinin hakları". *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 205 – 234. <https://doi.org/10.30561/sinopusd.424214>
- EGD-Ekonomi Gazetecileri Derneği (Şubat 19, 2018). "Etik İlkeler".. 14 Mayıs 2023 tarihinde <http://ekonomigazetecileri.org/tr/sayfa/etik-ilkeler> adresinden alındı.
- Emel, A. R. I. K., & AKGÜN, H. (2019). Türk Sinemasında Gazeteci Kimliğinin Temsili. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (34), 196-220.
- Emel, C., & Akgün, M. (2019). Türkiye'de Gazetecilik Mesleği İle İlgili Akademik Bir Çalışma: Basın Meslek İlkeleri Üzerine Bir İnceleme. *Marmara İletişim Dergisi*, 28(1), 219-235.
- Erimli, B. (2014). Gazetecilik Meslek İlkelerinin uygulanmasını engelleyen unsurlar ve çözüm önerileri. *İnsan ve İnsan*, 1(1), 23-34.
- Erimli, Y. D. (2014). *Gazetecilik Etiği*. A. Konyalı (Ed.), *Gazetecilik Etiği*. BETA Basım Yayım Dağıtım.
- Eriş, D. A. (2006). *Deontoloji*. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Notları. No: 88. s. 5.
- Erkiş, Melike (2023). *Sanki Gazeteciliği Yok Etmek İçin Yazılmış*. 19 Mayıs 2023 tarihinde <https://sophosakademi.org/sanki-gazeteciligi-yok-etmek-icin-yapilmis/> adresinden alındı.
- Gore, W. (2008) *Öz-denetim Kurumları. Etik illkeler Riayeti Tesis Etmek*. Medya Öz-denetimi Rehber Kitabı içinde Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT).

- Gül, M. (2013). "Basın-Yayın Organlarındaki Özdenetim Uygulamalarının Habercilik Üzerindeki Etkilerine Eleştirel Bir Bakış." 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Gürkan, H. (2017). "The Portrayals of Journalist in Turkish Cinemas: A Study About Media Ethics Through Cinema, *Meduske Studuel/Media Studies*, 2017, 8 (16), 41-60.
- Haraszti, M. (2008). *Medya Öz-denetiminin Amaçları Hakları ve Sorumlulukları Dengelemek*. Medya Öz-denetimi Rehber Kitabı içinde Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT).
- Hurriyet.com.tr (Aralık 11, 2012). *Medyada Yeni Dönem*, 16 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/medyada-yeni-donem-22120616> adresinden alındı.
- Işıklı, Ş. (2016). Etik ile Ahlak Arasındaki 7 Fark. *Katı Dergisi*, 10, 30-32.
- Kösedag, M. S. (2021). "Basın konseyi kararları bağlamında medya etik ihlalleri". *İş Ahlakı Dergisi*, 14 (1), ss.167-190.
- Limor, Y. H. (2006). Gazetecilik ve Ek İş: Uluslararası 242 Etik İlkenin Karşılaştırılması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 23, 151-160.
- Özgen, M. (1996). Etik Değerler Açısından Gazeteci Kimdir? *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Özgökman, F. (2009). *Teleolojik Delil ve Evrim Teorisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özırmak M., & BÜYÜKBAYKAL, G. N. (2021). Türk Medyasında Etik Kavramı Üzerinden Yurttas Gazeteciliğinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 7(1), 112-126.
- Peksevgen, B. S. (2016). Global dünyada değişen basın ve gazetecilik. *Global Media Journal TR Edition*, 6(12), 597.
- T24 Bağımsız İnternet Gazetesi (2018). "Hürriyetten: Artık Doğan Medya Grubu Yayın İlkeleri, Demirören Grubu Yayın İlkeleri Oldu." 20 Mayıs 2023 tarihinde <https://m.t24.com.tr/haber/hurriyetten-artik-dogan-medya-grubu-yayin-ilkeleri-demiroren-medya-grubu-yayin-ilkeleri-oldu,648634> adresinden alındı.
- Takvim Gazetesi (Mart 31, 2011). "Medya Derneği etik ilkelerini açıkladı" 23 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.takvim.com.tr/guncel/2011/03/31/medya-dernegi-etik-ilkeleri-acikladi> adresinden alındı.
- TCG - Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (2019). *Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi*. 22 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html> adresinden alındı.
- TGC – Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (2023). "Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nin Tarihçesi". 25 Mayıs 2023 tarihinde <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/tarih%C3%A7e.html> adresinden alındı.
- Tugen, B. (2013). "Basın Meslek İlkeleri Gereksinimi ve Özdenetim Kurumları". III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu Bildiri Kitapçığı, ss.547-571
- Tunç, A. (Ocak 22, 2023). "Bir feminist olarak: The Post" 22 Mayıs 2023 tarihinde <http://platform24.org/yazarlar/2737/feminist-bir-film-olarak--the-post> adresinden alındı.